

jenž vykazoval prvé místo ctnosti úsudku. Ale asi v polovici 17. stol. vešce znamenitý opravce pojal obsáhlý názor o vychování a uvedl vyučování na pravou míru, tj. jednal o něm jen jako o části vychování. Tento muž - Komenský - byl zároveň i filosofem i lidumilem i učitelem a v jeho spisech nacházíme prvé pokusy o vědu vychovatelskou. "

Současný stav a perspektivní funkce srovnávací pedagogiky v ČSFR

Eliška Walterová

Dobrá znalost situace v zahraničí, srovnávací studium a hodnocení rozvoje vzdělání v mezinárodním kontextu představuje nezastupitelnou součást pedagogické vědy v demokratických, pluralisticky založených společnostech.

Srovnávací pedagogika v zahraničí je dnes jednou z nejrozvíjenějších oblastí. Má svou institucionální bázi na univerzitách a ve specializovaných institucích národních a nadnárodních (UNESCO, OECD, Evropská rada). Rozvíjí se srovnávací výzkumy, směřující k vytvoření mezinárodního standartu vzdělání při respektování národních a regionálních specifik, stoupá míra mezinárodní koordinace a integrace pedagogických výzkumů.

Při hodnocení rozvoje naší pedagogiky v posledních desetiletích shledáváme, že srovnávací pedagogika patřila k deficitním a málo rozvinutým oblastem. Jednostrannost zahraniční orientace, sporadičnost srovnávacích výzkumů, nedostatečná informovanost o trendech a dynamice rozvoje vzdělání v zahraničí, zvláště v zemích s vyspělými vzdělávacími systémy, měla vliv na izolovanost a zastávání naší pedagogiky a vzdělávací praxe v mezinárodním kontextu.

V období 1. republiky byl evropský a světový kontext známý a vzdělávací praxe byla ovlivňována zahraničními zkušenostmi, o čemž svědčilo mj. i rozvinuté reformní hnutí.

Po r. 1948 nebyla srovnávací pedagogika rozvíjena systematicky. Nečetné originální příspěvky ke srovnávací pedagogice byly převážně záležitostí jednotlivců. Pozitivní a solitní přínos k dílčím otázkám představují výzkumy, které zakládaly řešení své problematiky na srovnání se zahraničními přístupy. Jistou orientaci poskytovaly informační přehledy o školství v zahraničí, vydávané Ústavem školských informací v Praze a Bratislavě. Zcela výjimečné byly mezinárodní srovnávací empirické výzkumy. Na vzdělávací politiku a praxi srovnávací pedagogika velký vliv neměla.

Společenské změny po listopadu 1989, program demokratizace a návratu do Evropy vyžadují naléhavě řešení problémů výchovy a vzdělání, význam srovnávací pedagogiky jako jedné z prioritních sfér pedagogického výzkumu podtrhují a otevírají nové cesty jejího rozvoje.

Jaké funkce by měla srovnávací pedagogika u nás plnit? Je třeba uvažovat o obou směrech její možné orientace: o zprostředkování a zhodnocení zahraničního kontextu z hlediska našich potřeb a o vstupu naší pedagogiky do mezinárodního kontextu.

V nejbližším časovém horizontu je třeba především posílit informační funkci, tj. zaplnění "bílých míst" ve znalostech aktuálního stavu, trendů rozvoje, realizovaných a plánovaných inovací ve vzdělání v zahraničí. Neméně významná je funkce interpretační, představující důkladné, zhodnocení zahraničních zkušeností a napomáhající rozbití některých klíšé, falešných "pedagogických mýtů" a překonání nebezpečí zjednodušení a vulgarizace.

Srovnávací pedagogika by měla plnit především funkci expertní při realizaci společensky prioritní potřeby vzdělávací reformy. Srovnávací analýza by se měla stát jedním z východisek návrhů na inovace a alternativních řešení v naší vzdělávací soustavě. Výsledky srovnávacích analýz by měly být proto adresovány nejen pedagogickému výzkumu, ale především tvůrcům školské politiky, konstruktérům pedagogických projektů, učitelům, studentům učitelství i širší veřejnosti.

Ověřením různých metod, zpřesněním kritérií, obohacením terminologie a vyjasňováním terminologické ekvivalence může srovnávací pedagogika významně přispět k rozvoji obecné pedagogiky, didaktiky a dalších disciplin teoreticky i metodologicky. Vždyť řečeno Komenským, "znát rozdíly věci znamená znát věci".

Ráda bych zde informovala o tom, že v Ústavu pedagogických a psychologických výzkumů PeF v Praze vzniklo oddělení komparativní pedagogiky jako pracoviště, jehož záměrem je přispět k řešení aktuálních problémů i systematicky rozvíjet tuto disciplínu. V současné době se buduje síť vztahů se zahraničními partnery, bibliografie a materiálová báze. Je vypracován projekt dvouletého srovnávacího výzkumu zaměřeného na problémy organizace a obsahu vzdělání (především na ZŠ a SŠ), které představují dnes pro naši vzdělávací soustavu priority. Jde o otázky alternativních škol, diferenciací, inovací obsahu vzdělání, změny v koncepci výuky, strategie projektování výuky, inovace učebnic, participace veřejnosti na organizaci a obsahu školního vzdělání. Speciální projekt je zaměřen na evropskou dimenzi v obsahu vzdělání.

Svůj diskusní příspěvek bych chtěla zakončit dvěma výzvami. První je adresována těm, kteří chtějí rozvíjet srovnávací pedagogiku: Přispějme k integraci a koordinaci svého úsilí, navažme kontakty, vzájemně se informujme a spolupracujme!

Kontaktní adresa našeho pracoviště :

Odd. komparativní pedagogiky

Ústav pedagogických a psychologických výzkumů PeF UK

Rettigové 4, 11639 Praha 1 - Nové Město

Druhou výzvou se obracím ke všem sdělovacím prostředkům, zvláště však k UN: Publikujte častěji (nejlépe v pravidelných rubrikách) nejen informace a zkušenosti ze zahraničního školství, ale také solidně zpracovaná analytická a kriticky hodnotící srovnání i doporučení s ohledem na podmínky a možnosti v naší situaci.

Pedagogické vedy a prostriedky masovej komunikácie na prahu tretieho tisícročia

Henrich Janus

V súčasnosti sa u nás veľmi často konštatuje, že pedagogické vedy stagnujú. Vyplyva to z viacerých príčin. Našou snahou je poukázať, ako z celkovej letargie vybrdnúť a aktivizovať pracovníkov v oblasti pedagogických vied.

Život pred nás kladie na riešenie mnohé náročné úlohy v oblasti výchovy a vzdelavania. Ak ich riešenie dokážeme realizovať k spokojnosti verejnosti, získame kredit a pedagogické vedy čaká lepšia perspektíva a podpora. Okrem toho je aj potrebné vyriešiť mnohé vnútorné problémy pedagogických vied.

Základným predpokladom úspešného riešenia problémov v pedagogických vedách sú schopní, pracovití a odborne fundovaní pracovníci. V tomto smere môžeme konštatovať, že na Slovensku v oblasti pedagogických vied, najmä teórie práce okolo 300 pracovníkov. Všetci majú tzv. malý doktorát, polovica sú kandidátmi pedagogických vied a 3 sú doktori vied. Či je to málo alebo veľa? Nik sa nás nebude pýtať, koľko nás je, ale či sme schopní riešiť úlohy, ktoré pred nás stavia spoločnosť a život. Nezabúdajme, že nám veľmi účinne môžu pomôcť odborníci v oblasti pedagogických vied v zahraničí s ktorými ale akosi pomalšie nadvzújeme kontakty. Treba i poznamenať, že prisun pedagogickej zahraničnej literatúry je pomalší a očakávali sme i väčšie možnosti študijných pobytov na rôznych pracoviskách v zahraničí.

Závažnou otázkou u nás a to nielen v súčasnosti, ale i v najbližšej dobe v pedagogických vedách je povinnosť publikovania, šírenia a tlačenia nových